

SUNUŞ

Sevgili Öğretmenler,

Elinizdeki kitap, öğretmenlik mesleğinde uyulması gereken alışlagelmiş bir dizi kural veya davranışlar listesini ihtiva etmiyor. Bu kitap size, öğretim programında hedeflenen öğrenmelere ulaşabilmenizi sağlayacak çeşitli ipuçları, yorumlar, fikirler, tecrübeler ve teoriler sunuyor. Bu yönüyle kitap, öğretme-öğrenme sürecinde olaylara ve olgulara çok boyutlu bakabilme, irdeleme, çözümlenme, akıl yürütme, karar verme, kavramlaştırma, öz bilinç, öz denetim gibi beceriler kazandırma çabanızda bir “**referans çevresi**” olabilmek hedefini güdüyor. Din öğretiminde nelerin, niçin ve nasıl yer aldığını gösteren yönüyle ise bir kılavuz kitap olma niteliğini taşıyor.

Günümüzde din öğretiminin içeriği “*bazı kalıp bilgileri öğrenciye belletmek*” eylemi ile ifade edilemeyecek kadar genişlemiş ve zenginleşmiştir. Bu alanda bir “**paradigma**” değişikliği gerçekleştirme zorunluluğu yalın kişisel gözlemlerimizle bile varabileceğimiz apaçık bir sonuçtur. Esasen, elinizdeki kitabın kapağındaki “**yeni yaklaşımlar**” ibaresi de bu paradigma değişikliği ihtiyacının çok boyutlu tezahürlerine işaret etmektedir.

Değişim ve gelişim ihtiyacı din öğretiminde “*Ne öğretilim?*” sorusuyla başlamakta “*Nasıl ve niçin öğretilim?*” sorularına uzanmakta ve öğretme-öğrenme süreçlerinin hemen hemen her aşamasında kendini hissettirmektedir. Bir paradigma değişikliği ihtiyacı, din öğretiminin niteliğini, öğretenlerin yeterliklerini, öğrenenlerin hazır bulunuşluklarını ve öğrenme ortamlarını sürekli sorgulama gereğini de beraberinde getirmektedir.

Öğretimde muhteva, yöntem, hedef ve öğrenci bir bütündür. Öğretmen, dersin sonunda ulaşılabilecek öğrenme düzeyini bilmiyorsa onu gerçekleştirecek bir yöntem belirleyemeyecektir. Bu konuda karar vermede felsefe ve özellikle eğitim felsefesinden yararlanılmalıdır. Öğretmen, insanların nasıl öğrendiğini nasıl davrandığını bilmiyorsa yani psikolojinin verilerinden yararlanamıyorsa öğrenme ortamına uygun olan yöntemi düzenleyemeyecektir. Tabi bu arada öğretmenin okuttuğu konu alanının, öğrenciye katkılarını da dikkate alması gerekecektir.

Öğretme ile öğrenme arasındaki mantıksal bağımlılık, öğretim yöntemlerinde kendini açık bir biçimde gösterir. Diyelim A bir öğretmen olsun. A'nın niyeti “X” konusunu “B” öğrencisine anlatmaktır. A'nın niyeti B'yi belli bir öğrenme düzeyine getirmektir. Yani A, B'yi belli bir amaca göre eldeki program çerçevesinde belli bir öğrenme düzeyine getirmek istemektedir. Tabi yine burada B'de A'nın vermek istediğini almaya hazır hâlde olmalıdır. Böylesine karmaşık ilişkiler ağı içinde öğretmenlerin etkili öğrenmeler oluşturmaları pek kolay olmamaktadır. Bu alanda yapılacak en önemli iş, öğretmenlere iyi hazırlanmış bir program, yeterli yöntem bilgisi ve uygulama gücü sağlamak olabilir.

Öğretme-öğrenme sürecinden istenilen ürünlerin tam olarak alınması için hem dersin öğretim programının iyi hazırlanmış olması hem de bu programın bütün öğrenciler için etkili bir öğretim hizmetiyle işletilmesi gerekir. İşte bu ihtiyaçtan hareketle, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, program geliştirme çalışmalarını yürüten alan uzmanı bilim insanlarının, **din öğretimi özel öğretim yöntemleri** ve **öğretme-öğrenme sürecinin bilimsel çerçevesi** ile ilgili analiz ve yorumlarını ihtiva eden bilimsel yayınlarını bu kitapta topladı. Din öğretiminde belki de ilk kez böyle bir denemeye girişildi. Her biri tek başına bağımsız gibi görünen bu yazılar özenle derlendi ve kitabın bütünlüğü içinde “*öğrencinin gelişimine uygun bir din öğretimi*” modeli ortaya konuldu. Din olgusunun hangi boyutlarının ele alınacağı ve öğrenme ortamının nasıl düzenleneceğine ilişkin metodolojinin yapı taşlarını ise **rasyonel zemin, sosyal bilim terminolojisi ve analitik düşünce** oluşturdu. Öğrencinin, öğrenme deneyimine “*anlama*” ve “*yorumlama*” şeklinde aktif bir rolle katılımı hedeflendi. Böylece “**öğrenen**

merkezli” anlayış ön plâna çıkmış oldu. Kitapta “*kabul tarzında öğrenme*” ile “*keşif*” (buluş) yoluyla öğrenme arasında bir tercih yapıldı. Öğrenciden, sunulan malzemeyi olduğu gibi kabul etmesi değil içerik üzerinde düşünmesi, araştırması ve sorgulaması istendi. Bu süreç içinde, problemleri doğru tanımlama, yanıtlara bilimsel argümanlarla cevap verme, geleneksel din anlayışımızın açmazları üzerinde daha sağlıklı değerlendirme yapmaya imkân verebilecek *zihinsel ve duygusal alışkanlıklar* kazandırmanın çeşitli yöntemleri ortaya çıktı.

Sonuç itibarıyla, bu rehber kitap, din öğretimi alanında bilimsel düşünce, araştırma ve tartışma faaliyetleriyle oluşturulacak olan ortak aklın ürünlerine öğretmen ve öğrenciyi birlikte katma çabasını başlatmaktadır. Bu yönde gösterilecek çabalarda aşağıdaki ana düşüncelerin yol göstereceği ümidini taşıyoruz.

* Akla ve bilime dayalı bir din anlayışının Türkiye için gerekli zihniyet değişikliğinin gerçekleşmesine yardımcı olabileceğine inanırız.

* Düşünen, sorgulayan, inancını aklıyla bütünleştiren öğrencilerin yetişmesine hizmet edecek yöntemlerin geliştirilmesine çalışırız.

* Din öğretiminde, belletici ve baskı altına alıcı bir yaklaşımı değil; konuları çözümleyici ve yorumlayıcı bir yaklaşımı benimseriz.

* Din öğretiminde dinin bütünleştirici, huzur verici ve barışı sağlayıcı gücünü ortaya çıkarmaya çalışırız.

* Din öğretiminde şekilcilik ve sloganları değil; ahlakî öğretilerin felsefesini önemseriz.

* Din öğretiminde kavram kargaşası ve kavram belirsizliğini giderecek bilimsel çalışmalar üretiriz.

* Sağlıklı bir din anlayışının kaliteli bir eğitim-öğretim sürecinden geçtiğine inanırız.

* Din öğretiminde sorunlara aceleci çözümlerle yaklaşmamaya çalışırız.

* Din öğretiminde oku, düşün ve anla prensibini benimseriz.

* Niteliğin, nicelikten üstün olduğuna inanırız ve enerjimizi olumlu alanlarda ve insanlığa hizmet için harcarız.

* Din öğretiminde, yönetici-öğretmen-öğrenci-veli (aile) ilişkisinde güven ortamı yaratırız.

Bu yayın kapsamında sunulan yaklaşımların, din öğretimi alanında sağlıklı bir yeniden yapılanma yolunda önemli bir rehber olacağı anlayışı ile bütün öğretmenlerimize ve öğrencilerimize başarılar diler sevgi ve saygılarımı sunarım.

Prof.Dr.Mualla SELÇUK
Din Öğretimi Genel Müdürü

I.BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Bu bölümün son makalesi olan “ Teorik ve Pratik Açmazları’yla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme”de; 1400 yıllık birikim ve tarih sahnesinde sergilenen kültürel mirasın, öğrencilere ne şekilde aktarılacağı problemine çözümler aranmaktadır.

Bu bölümde; teorik ve pratiği ile din öğretimi alanındaki özel öğretim yöntemleri ele alınmaktadır. Genel öğretim yöntemlerinin öze indirgenmesi, yani alana taşınması, bir anlamda genel öğretim yöntemlerinin güncelleşmesi demektir. Bölümün birinci makalesi olan “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”nde; temelinde insana, düşünceye, hürriyete, ahlakî olana ve kültürel mirasa saygı olan bir din öğretimi konu edinilmektedir.

İkinci makale olan “Kur’an’ın Anlaşılmasında Yöntem”de; Kur’an’ı anlamak için bize yardımcı olacak Kur’an metninin içinde bulunduğu tarihî alan, aktüel alan (Kur’an ve Günümüz Dünyası) ve dil bilimsel alandan bahsedilmektedir. Ayrıca Kur’an’ı anlama ve yorumlamada sübjektiflik ve sebepleri üzerinde durulmaktadır.

“Kur’an ve Hadis Öğretiminde Yeni Bir Yöntem Önerisi” makalesinde; 2 aşamalı ve 4 yönlü bir çalışma ile bir Kur’an ve Hadis metni üzerinde nasıl çalışılacağına 3 örnek verilmekte, bu yöntem kısaca “2 Aşamalı 4M Formülü” diye adlandırılmaktadır.

“Arapçayı nasıl öğretilim” başlıklı makalede modern dil öğretimi kurallarının Arapça dersine ne şekilde uygulanacağına yer verilmektedir.

“Eğitim Yöntemleri Işığında Vaazda Yöntem” başlıklı makalede ise, yaygın bir din eğitimi vasıtası olan vaazın hazırlanış ve sunulduğu genişçe ele alınarak daha çok anlatım tekniğine dayalı olan vaazın diğer yöntemlerle nasıl zenginleştirilebileceği tartışılmaktadır.

II.BÖLÜM

ÖĞRETME ÖĞRENME SÜRECİNİN BİLİMSEL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde; din eğitiminde sorunlar ve çözüm yolları ile din alanındaki yeni yorumlara yer verilmiştir. Bölümün ilk makalesi olan “Din Alanında Yeniden Yapılanma Üzerine”de günümüz dünyasında dine olan ihtiyaç, Hz.Peygamberi doğru anlamak ve Kur’an merkezli din anlayışı söz konusu edilmektedir.

İkinci makale olan “Kur’an ve İnsanın Anlam Arayışı”nda, Kur’an’ın hayatımızı nasıl anlamlandırdığı ve anlamlandıracağı konusu üzerinde durulmaktadır.

“Allah’ın Takdiri, Kulun Tedbiri” makalesinde ise, en çok tartışılan konulardan biri olan kader konusu işlenmektedir.

“Hadisleri Değerlendirmede Akılcı Yaklaşım” makalesinde, hadis metinlerine; aklın gereklerine, Kur’an nassına ve mütevatir sünnete ve icmaya uygunluk açısından bir yaklaşım sergilenmektedir.

“Hadiste Apokaliptisizm veya Fiten Edebiyatı” makalesinde, fiten rivayetlerin Kur’an ve Hz. Peygamberin sahih sünnetinden kaynaklanmadığı, aksine geçmiş kültürlerde bulunan ve zamanın siyasî ve kültürel şartları çerçevesinde gelişerek bizim kültürümüzde de etkili olduğu ele alınmaktadır.

“Yetişkinler Din Eğitimi: Mahiyeti, İmkânları ve Problemleri” makalesinde, yeni bir kavram olan yetişkinler din eğitiminin tanımı, alanı, amacı, önemi, imkânları ve problemleri açısından ele alınarak incelenmektedir.

“Kur’an’ın Anlaşılmasında Kur’an Öncesi Vahyin Rolü” makalesinde, Kur’anı anlarken, özellikle Tevrat’ın bize nasıl yardımcı olduğu/olacağı örneklerle ortaya konmaktadır.

“Dinler Arası Diyalog” isimli makalede dinler arası diyalogun önemi vurgulanmakta, günümüz şartlarında diyalogun imkânları tartışılmaktadır.

Bu bölümün son makalesi olan “Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?”de, beyin yıkama ile öğretim farkı konu edilerek bankacı model ile problem çözücü model karşılaştırılmakta ve din öğretiminin nasıl özgürleştiren bir süreç olabileceği tartışılmaktadır.